

Nr 455.

Godkänd av första kammaren den 30 juni 1942.
Godkänd av andra kammaren den 30 juni 1942.

Riksdagens skrivelse till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1942/43 till högre kommunala skolor m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

(Statsutskottets utlåtande nr 212.)

Till KONUNGEN.

I propositionen nr 1 har Kungl. Maj:t under åttonde huvudtiteln (punkterna 125 och 167 av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 3 januari 1942) föreslagit riksdagen att, i avbidan på den proposition i ämnet, som kunde varda riksdagen förelagd, beräkna för budgetåret 1942/43 dels till Kommunala läroverk: Bidrag till kommunala flickskolor ett förslagsanslag av 4 500 000 kronor, dels till Kommunala läroverk: Bidrag till kommunala mellanskolor ett förslagsanslag av 3 800 000 kronor, dels till Kommunala läroverk: Bidrag till praktiska mellanskolor ett förslagsanslag av 2 250 000 kronor, dels ock till Understöd till högre folkskolor ett förslagsanslag av 1 150 000 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t i propositionen nr 305, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 8 maj 1942, föreslagit riksdagen att *dels* besluta, att för budgetåret 1941/42 gällande grunder för avlöning åt lärare vid kommunala flickskolor, kommunala mellanskolor, praktiska mellanskolor och högre folkskolor samt för statsbidrag till sådana skolor skola äga tillämpning jämväl för budgetåret 1942/43, *dels* medgiva, att för budgetåret 1941/42 gällande grunder för provisorisk avlöningsförstärkning och provisoriskt dyrortstillägg åt vissa lärare vid kommunala flickskolor, kommunala mellanskolor, praktiska mellanskolor och högre folkskolor skola äga tillämpning jämväl för budgetåret 1942/43, *dels* till Kommunala läroverk: Bidrag till kommunala flickskolor för budgetåret 1942/43 anvisa ett förslagsanslag av 4 700 000 kronor, *dels* till Kommunala läroverk: Bidrag till kommunala mellanskolor för budgetåret 1942/43 anvisa ett förslagsanslag av 3 930 000 kronor, *dels* till Kommunala läroverk: Bidrag till praktiska mellanskolor för budgetåret 1942/43 anvisa ett förslagsanslag av 2 275 000 kronor, *dels ock* till Understöd till högre folkskolor för budgetåret 1942/43 anvisa ett förslagsanslag av 1 120 000 kronor.

I samband härmed har riksdagen till behandling förehaft *dels* motionen I: 266, vari hemställts, att riksdagen måtte i anledning av propositionen nr 305 göra ett uttalande i överensstämmelse med vad i motionen anförts, *dels ock* motionerna I: 267 och II: 388, vari hemställts, att riksdagen måtte uttala, att inrättande av ny högre folkskola bör kunna ifrågakomma i sådana fall, då särskilt starka skäl härför föreligga.

I. Anslag till de högre kommunala skolorna.

Riksdagen bifaller Kungl. Maj:ts förslag, att de för högre kommunala skolor gällande provisoriska löne- och statsbidragsbestämmelserna skola äga fortsatt giltighet även för budgetåret 1942/43. Riksdagen har icke heller funnit anledning till erinran mot departementschefens förslag rörande omreglering av timlärararvodena vid det statliga och högre kommunala skolväsendet eller beträffande ersättning i vissa fall för flyttningskostnad.

Departementschefen har förutsatt, att nu gällande besparingsbestämmelser för de högre kommunala läroanstalterna skola erhålla giltighet även för nästa budgetår, dock att den nuvarande spärren beträffande inrättande av nybörjaravdelningar borde upphävas. Beträffande sistnämnda fråga får riksdagen erinra, att innevarande års riksdag för de allmänna läroverkens vidkommande begränsat antalet nybörjaravdelningar till högst 535, d. v. s. i stort sett samma antal sådana avdelningar, som upprätthöllos under läsåret 1939/40. Med hänsyn härtill har riksdagen — i anslutning till nu gällande bestämmelser i ämnet — beslutat, att nybörjaravdelningarnas antal inom envar av de vid det högre kommunala skolväsendet förekommande skolformerna ej må överstiga antalet sådana avdelningar under läsåret 1939/40, där ej annat föranledes av att skolor nyinrättats eller befinna sig under upprättande, eller eljest synnerliga skäl föreligga. I sistnämnda fall torde dock ökningen böra begränsas till sammanlagt högst fem avdelningar. I övrigt bifaller riksdagen departementschefens ifrågavarande förslag.

I motionerna I: 267 och II: 388 har yrkats, att riksdagen måtte uttala, att inrättande av ny högre folkskola bör kunna ifrågakomma i sådana fall, då särskilt starka skäl härför föreligga. Riksdagen får med anledning härav framhålla, att det i motionerna omnämnda uttalandet av 1940 års lagtima riksdag enligt riksdagens uppfattning icke torde utgöra hinder mot upprättande av nya högre kommunala skolor i fall, då mycket starka skäl förebegrats härför.

I motionen I: 266 har framställts ett yrkande av innebörd, att riksdagen skulle uttala sig för en uppmjukning av den år 1940 genomförda skärpningen av bestämmelserna angående sammanslagning av parallellavdelningar vid nedgång i lärjungeantalet. En sådan uppmjukning vore enligt vad i motionen framhålles påkallad framför allt inom skolor med särskilt stort

antal parallellavdelningar samt vid läroanstalter, där försök påginge med engelska som begynnelsespråk. I dessa fall vore nämligen de olägenheter, som en sammanslagning av klasser medförde, särskilt framträdande. Motionären har ifrågasatt, att medgivande skulle lämnas till bibehållande av parallellavdelningarna i högsta klassen vid skolor med minst fem parallella linjer.

Riksdagen finner uppenbara pedagogiska skäl tala för att resultatet av de vid vissa läroanstalter pågående försöken med engelska som begynnelsespråk icke bör äventyras genom ett alltför rigoröst tillämpande av reglerna om sammanslagning av parallella klasser. Riksdagen medgiver därför, att Kungl. Maj:t, om så befinnes påkallat, må efter prövning i varje särskilt fall vid läroanstalter, där försök av nyssnämnda slag pågå, medgiva en uppmjukning av ifrågavarande bestämmelser.

Vad motionärens förslag i övrigt beträffar är riksdagen icke beredd att utan närmare utredning i ämnet biträda detsamma. Andra utvägar än de av motionären antydda torde nämligen även kunna ifrågasättas för eliminering av de genom nuvarande regler för klassammanslagningar uppkomna olägenheterna. I sådant avseende torde förslagsvis den vägen kunna beträddas, att redan förefintliga parallellavdelningar finge bibehållas vid flyttning till näst högsta klassen, trots att elevantalets nedgång i och för sig skulle motivera en sammanslagning. Genom en sådan åtgärd skulle man i stort sett uppnå syftet att förhindra att vissa lärjungar i större realskolor och därmed jämförliga läroanstalter till följd av klassammanslagningar nödgas byta klass två år i rad, samtidigt som en dylik uppmjukning ur statsfinansiell synpunkt icke torde medföra så vittgående konsekvenser som ett realiserande av motionärens förslag. Riksdagen förutsätter att förevarande spörsmål utredes genom Kungl. Maj:ts försorg, och att förslag i ämnet kan vara att emotse till 1943 års riksdag.

Riksdagen har uppfört anslagen till ifrågavarande kommunala läroanstalter för budgetåret 1942/43 med av Kungl. Maj:t föreslagna belopp.

II. Ersättning i vissa fall åt ledare av värntjänstutbildning.

Riksdagen har icke funnit anledning till erinran mot vad departementschefen i förevarande avseende anfört.

Under återopande av vad sålunda anförts får riksdagen anmäla, att riksdagen

dels beslutat, att för budgetåret 1941/42 gällande grunder för avlöning åt lärare vid kommunala flickskolor, kommunala mellanskolor, praktiska mellanskolor och högre folkskolor samt för statsbidrag till sådana skolor skola äga tillämpning jämväl för budgetåret 1942/43;

dels medgivit, att för budgetåret 1941/42 gällande grunder för provisorisk avlöningsförstärkning och provisoriskt dyrortstillägg åt vissa lärare vid kommunala flickskolor, kommunala mellanskolor, praktiska mellanskolor och högre folkskolor skola äga tillämpning jämväl för budgetåret 1942/43;

dels till Kommunala läroverk: Bidrag till kommunala flickskolor för budgetåret 1942/43 anvisat ett förslagsanslag av 4 700 000 kronor;

dels till Kommunala läroverk: Bidrag till kommunala mellanskolor för budgetåret 1942/43 anvisat ett förslagsanslag av 3 930 000 kronor;

dels till Kommunala läroverk: Bidrag till praktiska mellanskolor för budgetåret 1942/43 anvisat ett förslagsanslag av 2 275 000 kronor;

dels ock till Understöd till högre folkskolor för budgetåret 1942/43 anvisat ett förslagsanslag av 1 120 000 kronor.

Stockholm den 30 juni 1942.

Med undersåtlig vördnad.
